פרשת ויצא

א. היינטיקע סדרה הויבט זיך אָן: ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. דאָס איז — ווי רש״י זאָגט — אַן איבערדערציילונג פון דעם סיום פון פאַריקער סדרה.

אין תורה איז אַלץ דייטלעך. אפילו פון איין איבעריקן אות לערנט מען אָפּ גאַנצע הלכות, היינט מכל שכן אַ גאַנצער ענין וואָס עס חזר׳ט זיך איבער עטלעכע מאָל, איז דאָך דאָס געוויס אַן הוראה לדורות, פאַר יעדער צייט און אין יעדער אָרט און אויך פאַר היינטיקער צייט, ווייל די תורה איז אַן אייביקע.

ב. אויף דעם נאָמען באר שבע זאָגט די תורה [1] צוויי טעמים: א) צוליב דער שבועה וואָס איז געווען ביי דעם כריתות ברית, וואָס אבי־מלך האָט געמאַכט מיט אברהם׳ן. ב) צוליב דעם זיבעטן ברונעם וואָס מ׳האָט געגראָבן נאָכן שלום מיט אבי־מלך׳ן.ביידע טעמים ווייזן אויף אַ צושטאַנד פון רואיקייט ביי אידן. וילך חרנה, דער ענין פון חרן איז להיפך, ווי רז״ל זאָגן [2] חרון אף של עולם, (דער צאָרן פון וועלט).

מ׳פרעגט אַ קשיא: דער אויבער־שטער האָט אונז געגעבן תורה און מצוות פון זיין פולער און ברייטער האַנט, — וואו מ׳גיט זיך נאָר אַ קער, איז שוין פאַראַן אָדער אַ מצות עשה וענפי׳, אָדער מ׳דאַרף זיך אָפּהיטן פון איינע פון די שס״ה מצות לא־תעשה וענפי׳ — האָט ער דאָך גע־דאַרפט לכל הפחות אַראָפּנעמען די דאגות פון אונז, דאגת הגלות, דאגת הפרנסה וכו׳, כדי עס זאָל זיין לייכטער דער קיום המצות? נאָך מערער, מען זאָל בכלל ניט האָבן צו טאָן מיט עניני העולם, און זיין מערער באהלה של תורה.

אויף דערויף דערציילט די תורה דעם סדר פון יעקב׳ן, ד. ה. דעם סדר פון ישראל בטהרתם, ווי זיי זיינען שוין אָפּגעטיילט, לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ולא כיצחק שיצא ממנו עשו, נאָר כיעקב וואָס מטתו שלימה [3].

איידער יעקב האָט געדאַרפט חתונה האָבן — בויען דעם בית ישראל, האָט מען אים געהייסן אַרויסגיין פון באר שבע, אַוועקגיין אויך פון די ישיבות פון שם ועבר, און גיין קיין חרן, חרון אף של עולם.

איידער ער האָט געדאַרפט אויפ־שטעלן דעם עם ישראל, האָט ער געקאָנט, און געדאַרפט, זיין אין באר שבע, אַן אָרט פון גילוי אלקות במו־חש, וואו מצוות קומען אָן גרינג און עבירות קומען אָן שווער, אָבער בכדי אויפצובויען דעם בית ישראל, האָט ער געדאַרפט אַרויסגיין פון באר שבע, און קומען קיין חרן, אַן אָרט פון העלם והסתר (וואָס אלקות איז פאַר־באָרגן און באַהאַלטן),

— אויך עולם (וועלט) אַליין, איז כשמו — לשון העלם [4], ומכל שכן חרון אף של עולם —

---

1) בראשית כא, לא. שם כו, לג. אויך זע אין ספורנו שם.

2) רש״י ס״פ נח.

3) שבת קמו, א (בשינוי לשון). עד״ז ספרי לדברים לב, ט.

4) ספר המאמרים הש״ת ע׳ 160.

וואָס דאָרט איז עבירות קומען אָן זייער גרינג און מצוות זייער שווער. און דורך דעם וואָס ער איז ביי־געשטאַנען די נסיונות, האָט ער בונה געווען בית ישראל — מטתו שלימה.

דאָס איז אויך אַן הוראה צו יע־דער אידן: דוקא דורך דעם וואָס ער האָט נסיונות און איז זיך מתגבר אויף זיי און שטייט זיי ביי — בויט ער אויף אַ אידישע הויז, אַ ליכטיקע הויז און אַ וואַרעמע הויז.

ג. דער סדר אין דעם דאַרף זיין — ווי דערציילט ווייטער אין סדרה.

בשעת יעקב איז אַוועק אין חרן, איז די ערשטע זאַך וואָס ער האָט געטאָן, — ויפגע במקום, געשטעלט זיך דאַוונען 5). לכאורה, אַז ער גייט קיין חרן געפינען זיין זיווג, האָט ער די ערשטע זאַך געדאַרפט אויס־לערנען זיך די שפּראַך און מנהגים פון דער מדינה, אָנטאָן זיך אין די קליידער פון דער מדינה וכו' וכו'. יעקב האָט אָבער אָפּגעלייגט די אַלע זאַכן, און אין וואָס האָט ער זיך עוסק געווען — אין עבודת התפלה.

ווי געזאָגט פריער, איז דער סיפור מיט יעקב'ן — אַזוי ווי אַלע סיפּו־רים פון תורה — אַן אָנווייזונג אויף אַלע דורות.

ווען איינער גייט בויען אַ בית בישראל, קען ער דאָך טראַכטן: מילא ביז איצטער איז ער געזעסן און גע־לערנט תורה און עוסק געווען אין תפלה ומצוות, אָבער איצטער אַז ער גייט אַרויס אין וועלט, דאַרף ער דאָס אַלץ אָפּלייגן און אָפּגעבן זיך אויף אויסלערנען און נאָכצוטאָן די מנהגי המדינה, נאָכלויפן די איינ־וואוינער פון דער מדינה א. אַ. וו. — אויף דעם זאָגט מען אים: ניין. אויף וואָס דאַרף ער זיך אַוועקגעבן — אויף דעם „ויפגע במקום".

אדרבה, ערשט איצטער דאַרף ער זיך נעמען צום ויפגע במקום, נאָך מערער ווי פריער. וואָרום זיין גאַנ־צע פריערדיקע עבודה, וואָס ער האָט זיך עוסק געווען אין תורה, מצוות און תפלה, איז ניט גענוג פאַר זיין איצטיקן מצב, וואָס ער גייט אַרויס אין וועלט — אין נסיונות וועלכע זיינען ניט בערך גרעסער פון די פריערדיקע, און ער דאַרף בעטן דעם אויבערשטן, ער זאָל זיין אַן עומד בנסיון.

ד. בשעת יעקב איז געווען אויפן וועג קיין חרן, דערציילט אונז ווי־טער די תורה: ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, טייטשט רש"י: עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות. יעקב האָט געוואוסט וואו־הין ער גייט, און אַז אַפילו אויפן וועג — נאָך ניט דערגייענדיק צו חרן — געפינען זיך חיות רעות. דערפאַר האָט ער גענומען שטיינער און אַרומגערינגלט די קאָפּ, כדי צו פאַרהיטן זיך פון די חיות רעות.

אין פלוג איז ניט פאַרשטאַנדיק וואָס יעקב האָט אַרומגערינגלט מיט די שטיינער נאָר די קאָפּ אַליין, און ניט אויך די איבעריקע אברים? ממה נפשך, האָט ער געהאַט בטחון, און פאַרלאָזן זיך אויף דעם אויי־בערשטן, האָט ער אויך די קאָפּ ניט געדאַרפט אַרומרינגלען? און אויב ער האָט ניט געוואָלט אָנקומען צו ענוי־

---

5) ברכות כו, ב. ב"ר סח, ט.

נים פון למעלה מהטבע, האָט ער דאָך געדאַרפט פאַרהיטן אויך דעם גוף מיט די פיס?

וועט מען עס פאַרשטיין לויט דעם וואָס שטייט [6]) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. איז דער דיוק אין דעם יגיע כפיך (די האַרעוואַניע פון דיינע הענט) דוקא. התעסקות (באַ־שעפטיקונג) אין פרנסה קען זיין אויף צוויי אופנים: א) יגיע כפיך. די קאָפּ איז פריי און ליגט אין תורה ועבודה, און ער האָרעוועט אין פרנסה נאָר מיט די הענט. ב) יגיע ראשך. ער איז איבערגעגעבן צו פרנסה אויך מיטן קאָפּ.

און דאָס מיינט — יגיע כפיך כי תאכל (אָבער די קאָפּ ליגט אין תורה ועבודה) — איז אשריך וטוב לך, ניט נאָר אין רוחניות נאָר אויך אין גשמיות. ווייל די פילערליי התחכמות (קליגען זיך) און תחבולות העלפן גאָר ניט, ווי עס שטייט ולא לחכמים לחם, ואדרבה, זיי מאַכן נאָך קאַליע, ווי עס ווערט דערקלערט אין פילע ערטער [7]).

בשעת יעקב איז געגאַנגען קיין חרן, האָט ער גוט געוואוסט וואוהין ער גייט. ער האָט געוואוסט אַז ער וועט דאַרפן אַרבעטן ביי לבן הארמי, ער האָט אויך געוואוסט אַז אפילו אויפן וועג זיינען שוין פאַראַן חיות רעות וכו׳. דערפאַר האָט ער גענומען שטיינער און אַרומגערינגלט די קאָפּ, אַז צום קאָפּ זאָל קיינער ניט צו־טרעטן. די קאָפּ זאָל זיין באַשיצט, און אין טרדות הדרך אָדער די אַרבעט ביי לבן׳ען — ד. ה. די הכנות לפרנסה און פרנסה — וועט ער האָרעווען נאָר מיט די הענט.

און דאָס איז אויך די הוראה צו יעדן איינעם, אַז ער דאַרף זען, אַז די קאָפּ זאָל זיין באַשיצט, און אַז די קאָפּ וועט זיין ווי עס דאַרף זיין, וועלן שוין במילא אויך די הענט מיט די פיס זיין ווי עס דאַרף צו זיין. עסק הפרנסה וועט זיין על פי שלחן ערוך, די הענט וועלן זיין באופן אַז נאָר שמאל איז דוחה, אָבער ימין איז מקרבת, און די רגלים וועלן זיין רצות לדבר מצוה.

ה. מיט וואָס האָט זיך יעקב אַרומגערינגלט און אָפּגעצוימט פון וועלט אַז די וועלט זאָל אויף אים ניט פועל׳ן, — מיט אבנים דוקא. ניט מיט קיין שכל, ניט מיט קיין הרגש, נאָר מיט אבנים — סוג הדומם, וואָס האָט אין זיך ניט קיין חיות, און אַפילו ניט קיין נפש הצומחת, מיט דעם האָט זיך יעקב פאַרבונדן.

די הוראה פון דעם איז:

אַז מ׳גייט אַרויס אין וועלט, און מ׳וויל אַז זי זאָל ניט פועל׳ן, דאַרף מען זיך צוערשט פאַרבינדן מיט קבלת עול מלכות שמים שלימה [8]), אבנים. שכל און הרגש זיינען וויניק צו דעם. נאָר ער דאַרף זיך פילן ווי אַן אבן דומם, אם לא שויתי ודוממתי [9]), ונפשי כעפר לכל תהי׳ [10]).

אַ דומם קען זיך ניט רירן אַליין פון אָרט, ביז וואַנען אימיצער וועט

6) תהלים קכח, ב.

7) זע בהקדמה לדרך חיים: והחכמה תפסיד. סהמ״צ להצ״צ מצות תגלחת מצורע. ובכ״מ.

8) ברכות יד, סע״ב. שו״ע אדה״ז ס״ב. ס״ח.

9) ׳ תהלים קלא, ב. זע דאָרט בפי׳ ראב״ע.

10) ברכות יז, א.

אים נעמען און איבערטראָגן פון איין אָרט צום צווייטן, אַזוי דאַרף ער זיך פילן ווי אַ דומם — אַן עבד פשוט — וואָס דער אויבערשטער טראָגט אים פון איין אָרט צום צווייטן און ער דאַרף זיך לאָזן טראָגן, כדי אויסצופירן די כוונה און די שליחות וואָס דער אויבערשטער האָט אויף אים אַרויפגעלייגט.

ו. דער שכר פון דעם איז, ווי ביים ענדע פון פרשה — והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי' בית אלקים. ניט זילבער און ניט גאָלד, נאָר פשוט'ע שטיינער, נאָך מערער, ניט קיין שטיינער פון שטאָט, פון אַ באַזעצטער הויז, נאָר שטיינער וואָס יעקב האָט זיי געפונען אין מיטן וועג, זיינען געוואָרן אַ בית אלקים. דורך וואָס? — דורך דעם וואָס ער האָט זיך אַרומגערינגלט מיט שטיינער, און דורך דעם וואָס ער האָט זיך פאַרבונדן צום אויבערשטן מיט אַ נדר — וואָס דער ענין פון נדר איז: אַז כאָטש מצד זיין ווילן, פאַרשטאַנד און געפיל, וואָלט ער דאָס ניט געטאָן, אָבער דער נדר צווינגט אים — איז דורך דעם איז ער צוגעקומען צום תכלית העלי', אַז אויך די געווינלעכסטע זאַכן וואָס ביי אים, זיינען געוואָרן אַ בית אלקים.

און דאָס איז אויך אַן הוראה און אַ מוסר השכל פאַר אַלעמען, ובפרט צו די וואָס גייען בויען אַ בית בישראל, חתן וכלה, אַז ניט נאָר דער סידור און דער חומש וואָס געפינט זיך אין שטוב איז הייליק, נאָר אויך — להבדיל — דער גאָפּל און די לעפל פון שטוב דאַרפן זיין הייליק. דורך וואָס? דורך דעם וואָס די התחלה איז — ויפגע במקום, ביז אַז ניט נאָר וואַכעדיקערהייט און אין דאַווענען, נאָר אויך אַפילו אין שלאָף איז: וזה — דאָרט וואו ער איז — שער השמים, דעמאָלט ווערט דער בית און אַלץ וואָס געפינט זיך אין אים — בית אלקים.

(משיחת ש"פ ויצא, תשי"א)

ז. אין היינטיקער סדרה ווערט דערציילט, ווי אַזוי אַן איין און איינציקער איד איז געגאַנגען אין אַ פרעמד לאַנד. קומענדיק אַהין האָט ער גאָרניט געהאַט מיט זיך. ער האָט געמיינט אַז ער וועט האָבן אַ פאַרמעגן, צום סוף האָט ער אָבער געזען, אַז ער האָט גאָרניט, כי במקלי עברתי את הירדן. ניט קוקנדיק אויף דעם, איז ער געגאַנגען מיט אַ לייכטער האַרץ און מיט מוט *10), וואָרום ער האָט געהאַט בטחון אין דעם אויבערשטן.

קומענדיק אין חרן, האָט ער געזען, אַז ער האָט דאָרט ניט אויף וועמען צו פאַרלאָזן זיך, אויך ניט אויף קרובים. אַפילו זיין פעטער, לבן, האָט אים אויסגענאַרט. ער האָט אָבער ניט פאַרלאָרן ח"ו זיין בטחון אין דעם אויבערשטן.

און דערפאַר, איז טראָץ דעם וואָס עס האָט גענומען פיל יאָרן, מיט גרויס האָרעוואַניע — ביום אכלני חרב וקרח בלילה, בייטאָג האָט געברענט די היץ און ביינאַכט דער פראָסט — פונדעסטוועגן, אָרבעטנדיק מיט בטחון, איז דער סוף געווען, אַז ער האָט מיט זיך מיטגענומען אַ סך אייגנס, אַ גרויס רייכטום

*10) בראשית רבה ריש פרשת ויצא.

און דער עיקר — עס איז געווען „מטתו שלימה״; אַלע זיינע קינדער זיינען געווען ווי עס דאַרף צו זיין — גאַנץ, בשלימות.

אברהם האָט געהאַט אַ גוטן זון, יצחק; ער האָט אָבער געהאַט נאָך אַ זון, ישמעאל. יצחק האָט געהאַט אַ גוטן זון, יעקב; ער האָט אָבער אויך געהאַט אַ זון, עשו. הגם זיי ביידע — אברהם און יצחק — האָבן געהאָדעוועט זייערע קינדער אין ארץ ישראל און ניט אין גלות, פונדעסט־וועגן האָט געקענט פּאַסירן, אַז עס זיינען געווען קינדער ווי ישמעאל און עשו — דאַקעגן יעקב, וואָס ער מיט זיינע קינדער זיינען געווען אין גלות, ניט געהאַט אויף וועמען צו פאַרלאָזן זיך, ווי ער האָט גע'טענה'ט: מאין יבוא עזרי[11] יאמר נא ישראל, ישראל סבא[12], דער אַלטער ישראל — יעקב.

ער האָט שווער געאַרבעט און, איינ־ציטיק דערמיט, געדאַרפט באַוואָרע־נען, אַז די קינדער, זין און טעכ־טער — צוועלף קינדער צווישן אַ גאַנצן פרעמדן פאָלק — זאָלן ניט איבערנעמען די הנהגות (לעבנס־פי־רונגען) פון חרן. זיי זאָלן, אדרבה, אָנזאַפּן זיך מיט דער תורה, וואָס ער, דער הונדערט־יאָריקער און נאָך עלטערער טאַטע האָט איבערגענומען פון זיינע עלטערן און אור־עלטערן שם ועבר[13], און געבראַכט אין דעם נייעם לאַנד פון יענער זייט ירדן — יעקב האָט עס אַלץ דורכגעזעצט. און דורכדעם דוקא אויסגעפירט: ויפרוץ האיש מאד מאד[14]. ער איז געוואָרן אַ גרויסער גביר פשוט אין גשמיות, און דאָס איז געווען אמת מוצלח'־דיקע און גליקלעכע עשירות, וואָרום ער האָט געהאַט די נאָך גרעסערע עשירות — היתה מטתו שלימה, ער האָט אַרויסגענומען פון גלות אַלע זיינע זין און טעכטער שלימים.

ח. דער נמשל און די אָפּשפּיגלונג פון דעם אַלעם פאַר אונז אין דער איצטיקער צייט — איז קלאָר.

און בנוגע צום אַלגעמיינעם מצב פון אידן, און צום ענין החינוך בפרט:

מיר זעען אַז אַלע הבטחות כו' זיינען גאָרנישט. עזרי מעם ה'. אנו אין לנו להשען אלא על אבינו שב־שמים[15], מיר קענען זיך פאַרלאָזן מער ניט ווי אויף דעם אויבערשטן אַליין, וואָס אונזער פאַרבונד מיט אים איז נאָר דורך תורה ומצוות.

אַז מען וועט דערציען קינדער אין דער תורה־וועג פון ישראל סבא: עם לבדד ישכון[16] — אַ חדר פאַר זיך, אַ ישיבה פאַר זיך, — ברוח תורת ה', וואָס מיר האָבן באַקומען פון אונזערע עלטערן און אור־עלטערן, תורה ביראת שמים, אָן פשרות, דאַן וועט זיין מטתו שלימה, אַז בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו[17]. אַז משיח וועט קומען, וועלן מיר מיט באַרעכטיקטן שטאָלץ קענען זאָגן: אָט זיינען אונזערע סאָלדאַטן, — אונזער אַרמיי „מייד אין אַמערי־

11) תהלים קכא, א.
12) בראשית רבה פרשה סח, יא.
13) ב״ר סג, י. סח, ה.

14) זע לקו״ת ר״פ שלח. תו״ח ד״ה וישלח יעקב ס״ד.
15) סוטה מט, א.
16) במדבר כג, ט.
17) שמות י, ט.

קא״, — געבאָרן און געהאָדעוועט אין אַמעריקע, אָבער — גאַנצע אידן, שלימים — גרייט צו גאולה.

ויהי רצון, אַז מיר אַלע זאָלן גיין אַנטקעגן משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

(משיחת ז׳ כסלו, תשי״ב)

ט. די ערשטע נישואין (חתונה) וואָס ווערט באַשריבן אין תורה איז די נישואין פון יצחק׳ן [18]. אָבער וועגן יצחק׳ס חתונה ווערט באַשריבן מער ניט ווי די הכנות צו דער חתונה. די ערשטע נישואין וואָס די תורה באַשרייבט בפרטיות דעם סדר פון דער חתונה אַליין, איז די נישואין פון יעקב׳ן — בחיר האבות. און מען לערנט אָפּ פון דעם כמה דינים ווי עס דאַרף זיין דער סדר פון אַ אידישער חתונה.

פון דעם פסוק מלא שבוע זאת גו׳ (וואָס שטייט ביי יעקב׳ס חתונה), לערנט מען אָפּ [19] צוויי דינים: א) דעם דין פון שבעת ימי המשתה. ב) אין מערבין שמחה בשמחה, ד. ה. אַז די שמחת החתונה דאַרף מען ניט מאַכן אין דער צייט פון אַן אַנדער שמחה.

פרעגט מען אויף דעם [20]: אין פלוג איז דאָך דאָס קעגן דעם כלל אַז אין למדין מקודם מתן תורה (מען לערנט ניט אָפּ פון די ענינים וועלכע האָבן פאַסירט פאַר מתן תורה) [21]?

נאָך מער: אין די צוויי לימודים גופא איז דער דין פון שבעת ימי המשתה נאָר־אַ דרבנן — אויף דעם ערשטן טאָג איז דאָ אַ סברא [22]) אַז ס׳איז דאורייתא אָבער די איבעריקע טעג זיינען זיכער דרבנן — ווייל ס׳איז ניט קיין דרשה גמורה, און דער טעם אויף דעם קען מען זאָגן ווייל אין למדין מקודם מתן תורה, היינט ווי אַזוי לערנט מען אָפּ פון דעם זעלבן פסוק די הלכה פון אין מער־בין שמחה בשמחה, וואָס — לדעת התוספות [23]) — איז עס אַ דרשה גמורה און דאורייתא?

י. דער תירוץ אויף דעם איז, אַז דער כלל אין למדין מקודם מתן תורה איז אין ענינים פון הלכות דוקא, ווייל ניתנה תורה ונתחדשה הלכה [24]). אָבער ענינים פון גילוי תכונות נפש האדם (ענינים וועלכע ווייזן אָן אויף די כאַראַקטער־שטריכן פון מענטשן), קען מען אָפּלערנען אויך פון פאַר מתן תורה, ווייל אין דעם איז ניטאָ קיין חילוק פון פאַר מ״ת ביז נאָך מ״ת.

במילא איז פאַרשטאַנדיק דער חי־לוק פון די צוויי דערמאָנטע דינים: וועגן שבעת ימי המשתה — דאַרף מען אָפּלערנען אַ הלכה, מה שאין כן בענין אין מערבין שמחה בשמחה, איז פון פאַר מתן תורה לערנט מען אָפּ נאָר דאָס וואָס ס׳איז נוגע צו תכונות הנפש, און דעם דין פון אין מערבין שמחה בשמחה, ווייס מען שוין במילא, ווי עס וועט שפּעטער דער־קלערט ווערן.

18) זע אויבן עמוד 34.

19) פרדר״א פט״ז. ירושלמי מו״ק פ״א ה״ז.

20) מראה הפנים בירושי׳ שם.

21) ירושלמי מו״ק פ״ג ה״ה, מובא בתוספות מו״ק כ, א, ד״ה מה חג שבעה. ב״ר ק, ז.

22) זע מג״א או״ח סימן תקמו, סק״ד.

23) תוד״ה לפי, מו״ק ח, ב. זע אויך תוד״ה דמסר, כתובות מז, א.

24) ב״ב קי, ב.

יא. אין תכונות הנפש קענען זיין צוויי סברות: א) בשעת אַ מענטש איז אין אַ געוויסער תנועה־שטימונג, אַזוי ווי די תנועה פון שמחה, איז הגם די שמחה איז פון אַ באַשטימטן ענין, פונדעסטוועגן העלפט דאָס אויך צו דער שמחה פון אַן אַנדער ענין, ווייל ס׳איז דאָך די זעלבע תנועה. ב) בשעת אַ מענטש שטייט אין אַ תנועה פון שמחה מצד וועלכע ס׳איז סיבה, איז ניט נאָר וואָס די שמחה העלפט ניט צו אַן אַנדער שמחה, נאָר אדרבה, עס שטערט נאָך. הגם אַז ביידע מסובבים (רעזולטאַטן) זיי־נען פון דער זעלבער תנועה, ווי־באַלד אָבער די סיבות זיינען פאַר־שידענע, און במילא — מבלבל איינע די צווייטע, מוז דאָס אַזוי אַרויס־קומען אויך אין די מסובבים — אין דער שמחה.

און דאָס לערנט מען אָפּ פון דעם פסוק מלא שבוע זאת, אַזוי ווי די צווייטע סברא. און ממילא ווייס מען דעם דין פון אין מערבין שמחה בשמחה.

שמחת חתן וכלה דאַרף זיין, אַזוי ווי יעדער שמחה של מצוה, אַזאַ שמחה און אין אַזאַ אופן אַז מען זאָל דאַרטן זיין אינגאַנצן. ווייל מצוה איז קיום רצונו יתברך, און דער מענטש דאַרף עס טאָן מיט זיין איי־גענעם רצון, עשה [25]) רצונו כרצונך, וואָס דעמאָלט איז דער מענטש דאַרטן, ווי דער מאמר הבעל־שם־טוב: במקום שרצונו של אדם שם הוא עצמו (דאַרט וואו עס איז דעם מענטשנס רצון, דאַרט איז ער מיט זיין גאַנצן עצם), במילא דאַרף זיין די שמחה פון דעם גאַנצן נפש. וויבאַלד מען ווייס אַז שמחת חתן וכלה דאַרף זיין אַ שמחה וואָס אין דעם זאָל שטיין דער גאַנצער נפש, לערנט מען אָפּ פון פאַר מתן תורה, אַז אין תכונות הנפש איז איין שמחה מבלבל די צווייטע, ווייס מען בדרך ממילא, אַז אין מערבין שמחה בשמחה פון אַ צווייטער מצוה, ווייל עס איז מבלבל צו דער שמחה פון דער מצוה.

יב. די דערקלערונג פון דעם אין רוחניות:

די אָבות פאַר מתן תורה האָבן דערלאַנגט מיט דעם כוח פון זייער עבודה ביז שורש הנבראים, וואָס דאָס איז די העכסטע שלימות צו וועלכער נבראים קענען צוקומען מצד עצמם. אָבער זייער גאַנצע עבודה איז געווען ברוחניות, מצד דער גזירה פון בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, ווי עס שטייט אין מדרש רבה [26]). אָבער בשעת מתן תורה איז נתבטל געוואָרן די גזירה, און ווי דער אויבערשטער זאָגט ואני המתחיל — וירד הוי׳ על הר סיני ואל משה אמר עלה אל ה׳, איז איצ־טער — נאָך מתן תורה — קען מען אויך דורך אַ דבר גשמי דערלאַנגען און פאַראייניקן זיך מיט עצמות ומהות אין סוף ברוך הוא, כביכול. וואָרום דאָס איז בכחו יתברך — ואני המתחיל.

און דאָס מיינט, אין למדים מקודם מ״ת, ווייל ניתנה תורה ונתחדשה הל־כה — פאַר מ״ת זיינען געווען פאַר־שידענע עצות און דרכים ווי אַזוי צו דערלאַנגען למעלה און ביז וואַ־

25) אבות פ״ב, משנה ד.

26) שמות רבה פי״ב, ג.

נען צו דערלאַנגען. אָבער נאָך מתן תורה — ניתנה תורה ונתחדשה הלכה, עס זיינען געוואָרן נייע אופנים ודר־כים, ווי אַזוי צו איבערשטעלן זיך בשעתא חדא (אין איין ווײַלע), און אויך דורך אַ דבר גשמי — מעומק תחת אין עומק רום (פון זייער טיף צו זייער הויך).

פונדעסטוועגן איז דאָס וואָס ס'איז נוגע צו תכונות הנפש לערנט מען יאָ אָפּ פון פאַר מתן תורה, ווייל דורך קיום פון תורה ומצוות דאַרף מען מברר זיין און מתקן זיין די ענינים וואָס זיינען געווען פאַר מתן תורה, תיקון פון ענין שבירת הכלים, חטא עץ הדעת און די איבעריקע חטאים, וואָרום נאָכן חטא העגל איז דאָך חזרה זוהמתן פון נחש הקד־מוני [27]). במילא זיינען נוגע תכונות הנפש פון פאַר מתן תורה. וויבאַלד אַז מען דאַרף זיי מברר זיין, דאַרף מען וויסן מיט וועמען מען האָט צו טאָן. דאָס איז אָבער אַלץ וואָס איז בנוגע צו דעם מתברר, אָבער בנוגע צו דעם מברר און די אופנים פון די בירורים, איז אין למדים מקודם מתן תורה, ווייל ניתנה תורה ונת־חדשה הלכה.

יג. חודש כסלו איז דער חודש הגאולה און חודש פון ניסים. ובחודש הזה האָבן רבותינו נשיאינו אונז מגלה געווען פנימיות התורה ביותר ובהר־חבה ביותר וואָס דאָס גיט אַ חיות והתלהבות אויך אין גליא דתורה און אין קיום המצות. עס איז ניט גלייך דער לימוד פון גליא דתורה און דער חיות אין קיום המצות (וכתוצאה מזה — ההידור) איידער ער ווייס פנימיות התורה צו נאָכדעם ווי ער ווייס פני־מיות התורה. די ידיעה פון פנימיות התורה גיט אים אַ חיות און אַ שמחה אויך אין נגלה, און אין מעשה המצ־וות.

איז דאָס — על דרך הנ"ל ובסגנון הנ"ל — אַן ענין: פון נתגלה פנימיות התורה ונתחדשה הלכה — אופני הליכה בעבודת ה', דאָס וואָס איידער עס איז נתגלה געוואָרן פני־מיות התורה האָט מען ניט געקענט דערגרייכן, אָדער — נאָר יחידי סגו־לה, אָדער מען האָט געדאַרפט אָנ־קומען צו אַ יגיעה עצומה בנתיבות ושבילים, איז איצטער נתגלה תורה ונתחדשה הליכה בדרך המלך [28]), אַז אַלע אידן קענען צוקומען צו דעם אַלעם דורך לימוד פנימיות התורה והליכה בהדרכותי', און אין דעם אויך דעם ענין השמחה.

וואָס דאָס איז געווען איינע פון די פאָדערונגען פון דעם בעל שם טוב: עבדו את הוי' בשמחה [29]); און נאָך פריער, — ווי באַוואוסט אַז דער אריז"ל האָט זוכה געווען צו רוח הקדש, דורך שמחה של מצוה [30]).

און לויט דער דערקלערונג, אַז דער טעם וואָס תכונות הנפש לערנט מען אָפּ פון פאַר מתן תורה, ווייל מען דאַרף אויפטאָן אין ענינים פון פאַר מתן תורה — איז דאָך באַוואוסט אַז כמעט אַלע נשמות פון אונזערע דורות זיינען ניט קיין נייע נשמות, נאָר וואָס זיינען אַראָפּגעקומען אין גלגול אויף ממלא זיין ענינים פון

---

27) זח"א נב, ב. אבל לא כל הזוהמא ח"ו כבראשונה (ניצוצי אורות לזח"ג יד, ב).

28) זע ב"ב ק, ב.

29) תהלים ק, ב.

30) תורה אור תולדות כ, ב.

פריער, און ביחוד בלימוד התורה, איז דאָך אַזוי אָפּגעָפּסק'נט אין שלחן ערוך הלכות תלמוד תורה לרבינו הזקן [31] אַז מען קומט בגלגולים רבים ביז מ'איז משלים כל המצות ותורה הן אין פשט רמז דרוש, הן אין סוד — (כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה) [32] — און נאָר דורך דעם קען די נשמה צוקומען להתתקן ולהשתלם בצרור החיים את ה' במקו־רה אשר חוצבה משם.

(משיחת ב' כסלו, תשי"ד)

פרשת וישלח

וי"ט כסלו

א. אויפן פסוק עם לבן גרתי, זאָגט רש"י, ותרי"ג מצות שמרתי. איז ניט פאַרשטאַנדיק אין דעם: א) די שייכות פון דעם דרש אויפן פסוק — ותרי"ג (אותיות גרתי) [1] מצות שמרתי — צום פשוט'ן פשט פון פסוק, גרתי מלשון גירות? ב) וואָס איז געווען נוגע מודיע זיין עשו'ן אַז ותרי"ג מצות שמרתי? ג) וואָס איז די תורה — הוראה — פון דעם פאַר אונז?

ב. דער פירוש פון עם לבן גרתי איז, אַז אַלע ענינים פון לבן הארמי — אַלע גשמיות'דיקע זאַכן, שור וחמור צאן ועבד ושפחה, זיינען ביי אים געווען מער ניט ווי — גרתי — גירות. אַ פרעמדע זאַך. ס'איז ניט זיין ענין.

זיין היים איז די נשמה און די ענינים פון תורה ומצות, און די אַלע גשמיות'דיקע זאַכן זיינען מער ניט ווי גירות.

און דאָס איז אויך וואָס ער זאָגט ווייטער אין דער סדרה, ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות [2]: "לו", צו אים, ד. ה. צו זיין עצם — נשמה מיט אירע ענינים — האָט ער געבויט אַ "בית", דירת קבע. "ולמקנהו", צו די גשמיות'דיקע זאַכן וואָס זיי זיינען "צוגעקויפטע" (וואָרום די נשמה מצד עצמה — ובפרט הנשמה למעלה דאַרף עס ניט האָבן און נאָכמער, זי האָט ניט קיין שייכות צו דעם, מער ניט וואָס קומענדיק למטה קויפט זי אייַן דברים גשמיים), "עשה סכות" — דירת עראי.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט דער־ציילט אין אַ שיחה [3] אַ וואָרט פון דעם מעזריטשער מגיד וואָס ער האָט געזאָגט אַז אין דער היים איז אַנ־דערש, אין דער היים דאַרף מען טאַקע אַלץ האָבן, אָבער אין וועג מאַכט ניט אויס אַז ס'איז ניט אַזאַ שיינע דירה און עס זיינען ניט אַזוינע שיינע מעבל, ער איז דאָך אין וועג. —

לויט דעם וועט מען פאַרשטיין די שייכות פון דעם פשט הפסוק מיטן דרש הפסוק: מצד דעם וואָס עם לבן גרתי, וואָס די גשמיות'דיקע זאַכן

---

31) פ"א ס"ד.

32) תניא רפ"ד.

1) זע מדרש לקח טוב. מדרש הגדול.

2) זע אויך מאמרי אדה"ז — הקצרים ע' עז.

3) לקוטי דיבורים ח"ב ליקוט יא, ע' ריד.